

Zkušenosti z organizace a plánování operačního výsadku

Podplukovník Miloš Brabeneč

Cvičení a zkušenosti poslední doby ukazují důležitost a nutnost prověřovat reálné možnosti a objektivnost teoretických závěrů z použití vzdušných výsadků v soudobém boji a operaci. Stále se přesvědčujeme, že **použití vzdušných výsadků zůstává a dále zůstane složitým problémem bojové činnosti** jak vojsk přímo vysazovaných, tak i vojsk zabezpečujících vysazení. Cvičení potvrzují, že zůstávají v platnosti zkušenosti druhé světové války, které říkají, že úspěch vzdušného výsadku závisí na dostatečném počtu sil a prostředků, ale i na tom, jaká příprava a jak dokonale bylo využito zvláštností vzdušného výsadku. Současně se přesvědčujeme, že způsoby použití vzdušných výsadků nebudou a ani nemohou být opakováním způsobů jejich použití ve druhé světové válce.

Při úkolování vzdušných výsadků, zvláště výsadků, plnicích úkol operačního významu, jsme stále v zajetí představ minulosti. Je třeba se **oprotit od názoru, že operační výsadek musí být použit výhradně kompaktně**, na plnění jednoho úkolu, v jednom prostoru. Na příkladě chci ukázat neudržitelnost těchto představ.

V průběhu druhé světové války byly používány i velké výsadky k řešení jednoho, vcelku omezeného úkolu ve značně ohraničeném prostoru. Např. při vytváření podmínek k násilnému přechodu řeky Dněpr na podzim 1943 mělo být na prostor 14 × 10 km vysazeno celkem 10 000 výsadkářů (výsadkový sbor). Značně omezený prostor bojové činnosti si vynucovaly podmínky bojové činnosti jak výsadku, vlastních pozemních sil, tak i nepřítel: soustředěný úder, hromadění sil a prostředků, malý dosah palebných prostředků, značně ohraničená palebná síla zbraní, velmi omezené možnosti manévru nejen údernou silou, ale hlavně palebnou silou. Výsadek se měl za těchto podmínek zmocnit předmostí 30 km širokého a kolem 15 km hlubokého. Setkání výsadku s pozemními vojsky se předpokládalo za 1 až 2 dny.

Americká armáda použila 17 000 výsadkářů s bojovou technikou — výsadkový sbor o dvou divizích, k vytvoření předmostí

na řece Rýn. K tomu, aby byl výsadek úspěšný a tato síla udržela předmostí hluboké 8 až 16 km, bylo též přepraveno na 1595 dopravních letounech a 1347 kluzácích 600 vozidel a 280 děl a minometů. Přelet a bojovou činnost výsadku zabezpečovalo a podporovalo více než 1000 stíhačů a 3000 bombardérů. Přitom tato operace byla provedena za krajně příznivých podmínek v březnu 1945, kdy nepřítel mohl klást na zemi i ve vzduchu velmi slabý odpor.

Soudobé prostředky ozbrojeného zápasu a jejich vliv na bojovou činnost naopak nutí **vzdušné výsadky převážně k rozptýlení, vysoce aktivní činnosti**, která musí být nutně charakterizována velkým počtem bojových akcí malých jednotek, ale schopných samostatné bojové činnosti. Proto rozptýlená, ohnisková činnost vzdušného výsadku, plnicího úkol operačního významu, dává ve většině případů reálné podmínky splnit bojový úkol. Přitom je nutno rozptýlenou činnost jednotlivých prvků bojové sestavy vzdušného výsadku podříditi jednotnému zámyslu a velení.

Při stanovení bojových úkolů např. výsadkové brigádě vycházíme z charakteristických zvláštností její bojové činnosti. Operační výsadek nemůže, zvláště na počátku své bojové činnosti v týlu nepřítel přejít do pasivní činnosti a obsazení určitého objektu očekávat příchod pozemních vojsk. Pokud se nebude moci výsadek plně spolehnout na dokonalou podporu raketových zbraní postupujících pozemních vojsk, nemůže výsadek přejít na málo aktivní způsob bojové činnosti. Proto je výhodnější dát na počátku bojové činnosti jako bližší úkol — na velkém prostoru zničit důležitá centra sestavy nepřítel (odpalovací zařízení raketových zbraní, letiště, velitelská stanoviště apod.). Tento úkol řešit rozptýlenou činností silných úderných skupin. Po splnění těchto dílčích úkolů rychlým manévrem přejít na centralizovanou činnost, zabezpečující splnění operačního cíle. Pro centralizovanou činnost bude již v této době zabezpečena dostatečná podpora raketovými zbraněmi. Vojska, útočící čelně, se již v průběhu bojového úkolu operačního vý-

sadku přiblíží k prostoru bojové činnosti výsadku tak, aby mohla být zabezpečena dostatečná a spolehlivá podpora vzdušného výsadku.

Domnívám se, že tento postup odpovídá podmínkám soudobé bojové činnosti. Jestliže byl dříve přechod na bojovou činnost na velkém prostoru ve většině případů více méně východiskem z nouze, budeme v současných podmínkách z decentralizované činnosti plánovitě přecházet na centralizovanou činnost souběžně s tím, jak se přibližují vojska útočící čelně.

★

Tato činnost vzdušného výsadku bude samozřejmě přinášet nové problémy i do činnosti velitelů a štábů, bude klást větší požadavky na velení, průzkum, materiální technické i zdravotnické zabezpečení. Při velení operačního výsadku, který působí na velkém prostoru, budeme především přihlížet k získání potřebných a vyčerpávajících zpráv z prostoru bojové činnosti výsadku. Jedině průzkum a správně vyhodnocené zprávy dají veliteli brigády potřebné podklady pro účelné řízení bojové činnosti jednotlivých skupin operačního výsadku. V tomto údobí bude pro velitele a štáb výsadkové brigády nejdůležitější odhalit zámýsl předpokládaných zásahů protivníka proti silám vzdušného výsadku. Velitel i štáb frontu nebo armády, který operační výsadek vysílá, udělat všechno pro to, aby výsadku dal potřebné podklady a správnou představu o rozmístění sil nepřítele nejen v blízkosti bojové činnosti výsadku, ale do takové vzdálenosti, která dává nepříтели možnost zasáhnout proti výsadku ještě před ukončením jeho bojové činnosti v tylu nepřítele.

Předpokládáme-li délku bojové činnosti výsadkové brigády v tylu nepřítele 1 až 1 a půl dne, potom je třeba dát štábu brigády přehled o situaci vojsk nepřítele (nejen bojových svazků, ale i jednotek domobrany a policie) do vzdálenosti 200 km. Je třeba, aby si štáb toho svazu, který výsadek vysílá, uvědomil, že průzkumné orgány výsadkové brigády a jejich možnosti jsou velmi omezené a že výsadek může získat zprávy jen v těsné blízkosti prostoru bojové činnosti výsadku. I když použití motocyklů pro průzkumné hlídky vytváří podmínky k získání zpráv z větších vzdáleností, možnosti rádiových pojtek omezují tuto vzdálenost na 10-15 km. Zprávy z tohoto prostoru nezabezpečují veliteli brigády dostatek perspektivních zpráv pro předvídání bojové činnosti

nepřítele, odhalení zámýslu jeho bojových akcí proti vzdušnému výsadku a nakonec nezabezpečují dostatečně a hlavně perspektivní podklady pro odpovídající rozhodnutí velitele brigády k dané situaci. Nebyl by tím splněn požadavek předpisu Vys-1-1 čl. 23, který říká: „Pružnost velení se projevuje v neustálé znalosti situace, v umění předvídat možné její změny a včas na ně reagovat...“ Podklady, které může velitel brigády svými orgány získat sám, vytvářejí veliteli brigády pouze předpoklady pro opatření, řešící okamžitou konkrétní potřebu situace. Nedávají veliteli brigády dostatečující zprávy pro perspektivní zámýsl bojové činnosti celé brigády na rozsáhlém prostoru na základě možných změn situace.

Jak ukázaly zkušenosti z druhé světové války, je při výsadkových operacích více neočekávaností, než při jakékoli jiné operaci. Je nutno tyto neočekávanosti omezit na nejmenší míru. Proto velitel a štáb svazu, který operační výsadek vysílá, učiní vše, aby ještě před vysazením měl velitel a štáb brigády dostatek průzkumných podkladů pro účelné řízení bojové činnosti jednotlivých prvků bojové sestavy brigády na rozsáhlém prostoru.

Práce štábu vzdušného výsadku je při manévru v tylu nepřítele značně ztížena neustálými přesuny, zvláště nočními. Bylo by jistě na místě zlepšit vybavení důstojníků štábu pro práci s mapou a ostatními pomůckami velení v těchto obtížných podmínkách. Jednoduché, snadno rozložitelné přístěnky by jistě pomohly nejen veliteli, ale i štábu výsadku při práci v noci za nouzového osvětlení, zvláště při nepříznivých povětrnostních podmínkách. Za vyzkoušení by jistě stálo použití studené fosforeskující světlo při práci s hovorovými tabulkami nebo pro označení různých funkcí štábu. Rozpoznávání funkcionářů je obtížné a zbytečně zdlouhavé nejen v noci, ale i při pobytu v zamořeném prostoru, kdy je dlouhodobě použito prostředků protichemické ochrany jednotlivce. Současně by bylo třeba, aby 6. oddělení vyhodnotilo možnosti použití hovorových tabulek za ztížených podmínek v tylu nepřítele a přezkoušelo množství a použitelnost speciálních výrazů pro bojovou činnost výsadku v tylu nepřítele, popřípadě výrazů pro součinnost s čelně útočícími vojsky.

Zkušenosti nejen z praktického použití vzdušných výsadků během druhé světové války, ale i z posledních cvičení ukazují, že plánování a použití vzdušných výsadků v soudobém boji a operaci vyžaduje přede-

vším velkou operační předvídatost a pružnost ve velení. Klíč k úspěšnému splnění úkolu vzdušným výsadkem je v dostatečném dotování operace silami a prostředky v patřičném okamžiku a proti správnému objektu. Proto také použití operačního výsadku bude plánovat front a armáda. Tyto stupně velení mají dostatek sil a prostředků pro přípravu a zabezpečení bojové činnosti operačního výsadku. Tyto štáby musí dát štábu výsadkové brigády dostatečné podklady k předvídání průběhu bojové činnosti výsadku v týlu nepříteli do té doby, než vojska útočící čelně dosáhnou takového prostoru, odkud může být zabezpečena plná a rychlá podpora vzdušného výsadku jadernými raketovými zbraněmi.

Přesto, že jmenované štáby svazů budou mít zabezpečeny dostatečné podklady k předvídání při použití výsadkové brigády, bude třeba, vzhledem k možným rychlým změnám v situaci na frontě, počítat i s možností rychlé a nenadálé změny úkolu operačního výsadku. V tom se projevuje pružnost velení. Velitel a štáb, který rozhodl a připravuje použití operačního výsadku, musí zabezpečit možnost včasné reakce na změny v situaci, schopnost upřesňovat dřívější rozhodnutí nebo dojít k novému rozhodnutí, jestliže si to změny v situaci vynucují.

Nejen velitel a štáb svazu, který rozhoduje o použití operačního výsadku, ale i velitel a štáb výsadkové brigády musí být připraven za různých okolností zabezpečit rychlé rozhodnutí a jeho proniknutí do vojsk.

V tomto smyslu chci vyhlednotit zkušenosti z plánování při jednom z posledních cvičení.

Ať se původní rozhodnutí změni jakkoli, musí velitel a štáb operačního výsadku dodržet ustanovení čl. 27 Vys-1-1. „Před tím než se velitel rozhodne, musí si ujasnit úkol, zhodnotit situaci a předvídat možné její změny... Po ujasnění úkolu velitel stanoví, jaká opatření je třeba provést při přípravě k vysazení a bojové činnosti, provede rozpočet času a aby vojskům poskytl co nejvíce času pro přípravu k nastávající činnosti, vydá nezbytná předběžná nařízení.“

Jedině při dodržení tohoto ustanovení bude zavedena do práce velitele, celého štábu výsadku i podřízenosti útvarů organizovanost s maximálním využitím času. Nezrychlí práci štábu, ani nezanese organizovanost do jeho práce ten velitel, který

uspěchaně, bez zvážení shora uvedených okolností, začne vydávat rozkazy.

Vezmeme-li v úvahu, že změna původního rozhodnutí zachytí operační výsadek např. již na přesunu k odletovým letištím podle původního plánu, je třeba skutečně maximálně ekonomicky využít čas, zbývající k proniknutí změněného rozhodnutí k vojskům.

Předpokládáme-li, že operační výsadek bude využívat k odletu ve východím prostoru pro vysazení čtyř odletových letišť, mohou být, při přeplánování úkolu výsadku, jednotlivé útvary vzdáleny od sebe 50 až 100 km. Tyto podmínky budou vyžadovat od štábu výsadku maximální úsilí a hlavně pak vysokou organizovanost práce, využití každého okamžiku, aby štáb výsadku ponechal co nejvíce času pro práci velitelům a štábům podřízených útvarů.

Uvedu příklad, kdy do doby pohotovosti výsadku při přeplánování nového úkolu je k dispozici celkem 7 hodin, prapory jsou v blízkosti odletových letišť nebo na přesunu k nim. Štáby výsadkových padákových praporů nejsou pro bojovou činnost v novém prostoru vybaveny mapami.

Vyjdeme-li z regelementárního požadavku, aby každý velitel z doby, kterou má k dispozici, si ponechal jednu třetinu a práci organizoval tak, aby dvě třetiny doby měly pro přípravu podřízené štáby, zbývá potom veliteli operačního výsadku z celkové doby asi 2 až 2 ½ hodiny.

Za těchto předpokladů je nutné, aby zvláště štáb frontu nebo armády připravil pro štáb operačního výsadku všechny podklady pro plánování, které může vůbec dát. Stejně tak tomu musí být u všech velitelů a štábů operačního výsadku k podřízeným štábům.

Protože při rychlém přeplánování úkolu operačního výsadku bude nutný osobní styk, je třeba, aby štáb výsadku byl při frontu nebo armády vybaven vrtulníkem, který by štáb výsadku učinil mobilnějším.

V uvedené situaci má štáb operačního výsadku dvě možné varianty činnosti:

1. Velitel výsadku si co nejrychleji ujasní úkol, provede časovou kalkulaci, zhruba zhodnotí situaci a dojde k předběžnému rozhodnutí. S tímto rozhodnutím, mapami nového prostoru a ostatními podklady nutnými pro štáby útvarů (vzhledem ke změněnému prostoru), odešle důstojníka štábu a vrtulníkem zabezpečí: oznámí podřízeným štábům změnu úkolu, seznámí štáby s předběžným rozhodnutím velitele operačního výsadku a vezme velitele útvarů

s nejnужnějšími funkcionáři na štáb brigády.

Štáb brigády zatím připravuje na VS rozhodnutí a podklady pro součinnost.

Protože jsou již štáby útvarů seznámeny s novým úkolem i s předběžným rozhodnutím velitele výsadku, mohou se připravovat na plnění nového úkolu již v době, kdy je velitel útvaru s úzkým štábem na VS výsadkové brigády.

Možná časová kalkulace práce velitele a štábu operačního výsadku při této variantě:

00.00—0.30 — studium nového úkolu velitelem, NS, NPz, NOO, časový rozpočet, hrubé znehodnocení situace, předběžné rozhodnutí a nařízení pro štáb a útvar. Dostane-li velitel operačního výsadku nový úkol na VS frontu nebo armády, pak tuto činnost provede na tomto VS nebo při návratu na své VS.

00.30—2.00 — odjezd důstojníka operačního oddělení brigády za výsadkovými padákovými prapory vrtulníkem, předání předběžných nařízení a přeprava velitelů praporů na VS brigády.

V této době vyslýchá velitel brigády návrhy, připravuje rozhodnutí o organizaci součinnosti.

02.00—3.00 — vydání rozhodnutí o organizaci součinnosti.

03.00—4.00 — schválení rozhodnutí velitelů praporů velitelem brigády a návrat velitelů praporů k útvarům.

0.04—7.00 — práce ve štábech praporů, rot a kontrola štábem brigády.

2. V druhé variantě zůstává činnost velitele a štábu brigády stejná jen s tím rozdílem, že velitel s hlavními funkcionáři provede celou organizaci a plánování zmíněného úkolu na svém VS, předběžně důstojníkem štábu informuje velitele praporů o novém úkolu. Na VS brigády vyhlásí své rozhodnutí a provede organizaci součinnosti se svým štábem. Pak se hlavní funkcionáři brigády rozjedou (vrtulníkem) do štábu podřízených útvarů, kteří jsou již seznámeni důstojníkem štábu brigády s předběžným rozhodnutím velitele operačního výsadku.

Hlavní funkcionáři brigády pak na VS praporů předávají rozhodnutí velitele operačního výsadku, nařízení vyplývající z organizace součinnosti, provedené ve štábu výsadku, v dalším pak sledují a usměrňují celou přípravu vysazení ve štábech podřízených útvarů.

Je samozřejmé, že každé konkrétní situaci odpovídá konkrétní činnost při plánování bojového úkolu. V každém případě je

však dokonalá organizovanost a rychlost v práci velitele a štábu rozhodující. Proto by měla být tato činnost dokonale promyšlena na konkrétní podmínky štábu výsadku a učiněna všechna opatření k dokonalému vybavení štábu, umožňující jakékoli zrychlení práce (jednoduchý dispečink, magnetofony, skládací stolky, epidiaskop k promítání prostoru bojové činnosti z mapy nebo leteckého snímku, pomůcky pro rychlé lepení map, jejich zakódování, rozmnožení součinnostních signálů apod.).

Současně je třeba zabezpečit vzájemnou informovanost příslušníků štábu prostřednictvím dokonale vycvičeného a seznáměného důstojníka ve službě operačního dozoru.

Právě proto, že rychlé změny v plánování použití vzdušného výsadku přináší velké nároky na činnost velitele a štábu výsadku, tím dokonaleji je třeba mít vše promyšleno a připraveno nejen v organizaci práce, ale i ve vybavení štábu, které ušetří minuty a hodiny práce a námahy lidí, kteří jsou speciálně cvičeni pro úkoly zvláštního určení. Snaha zkracovat dobu přípravy výsadku k vysazení znamená maximálně využívat techniku (zmechanizovat technické problémy přípravy) a co nejméně brát velitele a příslušníky štábu k neekonomické činnosti (otázky, které vyžadují tvůrčí přístup, ponechat lidem).

★

Při cvičeních se ukázalo, že se dále opomíjí a zanedbává ustanovení předpisu Vys-1-1 ať již článku 22 nebo 23, kde se hovoří o **utajení příprav vysazení**. Je třeba, aby si každý příslušník výsadkových vojsk uvědomil důležitost výsadků v soudobém boji a operacích. Již sama existence výsadkových jednotek znamená pro nepřítele určitou hrozbu a nutí ho udržovat ve svém týlu, při ochraně skladů, zbraní hromadného ničení, letišť, komunikačních uzlů, přechodů atd. část sil pro boj s možným vzdušným výsadkem.

Proto také prostor rozmístění výsadkových jednotek bude důležitým cílem pro nepřátelský průzkum a jaderné raketové údery, údery letectva atd.

Z historie známe příklad, kdy nebyly dodrženy zásady utajení a maskování výsadkových jednotek ve východním prostoru pro vysazení. Již započaté vysazení v závěrečné etapě moskevské útočné operace v lednu a únoru 1942 bylo znemožněno nepřítelem, který úderem letectva na odleto-

Operačně taktická příprava

vá letiště a prostory, kde byl soustředěn vzdušný výsadek, doslova znemožnil další použití vzdušného výsadku.

Proto je třeba ve štábu operačního výsadku věnovat skutečně nesmírnou péči

utajení, střežení a maskování všech opatření, rozmístění vojsk a štábů, souvisejících s přípravou vysazení. Tato opatření jsou ještě, jak ukazují poslední zkušenosti ze cvičení, do značné míry opomíjena.

Všechny teoretické vývody, tak i zkušenosti z posledních cvičení ukazují, že ozbrojený zápas nelze vést a vyhrát pouze použitím jaderných zbraní. V rozvíjení nebo upevnění úspěchu dosaženého jadernými údery má velký význam rychlá činnost pozemních vojsk. Pozemní vojska mohou splnit rychleji a lépe svůj úkol v těsné součinnosti se vzdušným výsadkem. Analýza teoretických i praktických závěrů dovoluje zdůraznit zvýšený význam výsadků v soudobé válce a z toho pak nutnost všestranné přípravy nejen velitelů a štábů výsadkových vojsk, dopravního výsadkového letectva, ale i vševojskových velitelů a štábů svazů, rozhodujících a zabezpečujících výsadkové akce.
